

**BOYUN KƏLƏFİNİN ŞAXƏLƏRİNDƏN BOYUNUN KÖNDƏLƏN VƏ
KÖRPÜCÜKÜSTÜ SINIRLƏRİNİN FORMALAŞMASI, GEDİŞİ, ŞAXƏLƏNMƏ
VARIANTLARI VƏ RABİTƏLƏRDƏN ASILI OLARAQ İNNERVASIYA
ZONASININ XÜSUSİYYƏTLƏRİ**

Qasimov Ş.İ.

Azərbaycan Tibb Universiteti. İnsan anatomiyası və tibbi terminologiya kafedrası. Bakı. Azərbaycan

*Əlaqə üçün məlumatlar: Az 1078. Bakı şəhəri, S.Vurgun küçəsi 69, mənzil 42. Elektron poçt: sh.qasimov1946@mail.ru

İşin məqsədi. Boyun kələfinin şaxələrindən boynun köndələn və körpücüküstü sinirlərinin formalaşması,gedişi,şaxələnməsi və rabitələrindən asılı olaraq innervasiya xüsusiyyətlərinin öyrənilməsi.

Material və metodlar.Tədqiqat üçün yaşından asılı olmaaraq hər iki cinsdən 2,0%-li formalin məhlullarında fiksə edilmiş 16 meyit preparatları üzərində V.P.Vorobyovun (təklif etdiyi makromikroskopik üsulu ilə işləmələr aparılmış,şəkilləri çəkilmiş və sxemlərdə verilmişdir.

Nəticələr.Boynun köndələn və körpücüküstü sinirlərinin formalaşma ,gedişi,şaxələnmə və rabitələrinin variantlardan asılı olaraq innervasiya zonalarının xüsusiyyətləri öyrənildi.

Açar sözlər: Boyun kələfi,dəri sinirləri,boynun köndələn siniri,körpücüküstü sinirlər,innervasiya zonaları.

**CHARACTERISTICS OF THE INNERVATION ZONE DEPENDING ON THE
FORMATION, COURSE, BRANCHING OPTIONS AND CONNECTIONS OF THE
TRANSVERSE CERVICAL AND SUPRACLAVICULAR NERVES OF THE CERVICAL
PLEXUSES.**

Gasimov Sh.I.

Azerbaijan Medical University. Department of human anatomy and medical terminology. Baku. Azerbaijan

*Contact information: Az 1078.Baku city, S. Vurgun street 69, apartmen 42.
E-mail: sh.qasimov1946@mail.ru

The purpose of the work. To study the properties of innervation in the branches of the cervical plexus, depending on the formation, course, branching and connections of the transversecervical and supraclavicular nerves of the neck.

Materials and methods. For research, both bodies were measured by age by means of macromicroscopic method proposed by V.P Vorobyev (1925) on 16 corpse preparations fixed within the limits of 2.0% formalin, photographed and reflected in the schemes.

Conclusions. The characteristics of the innervation zones of the transverse cervical and supraclavicular nerves of the neck, depending on the variants of the formation, course, branching and connections of the cervical plexus were studied.

Key words: Cervical plexus, skin nerves, transverse cervical nerve, supraclavicular nerves, innervation zones.

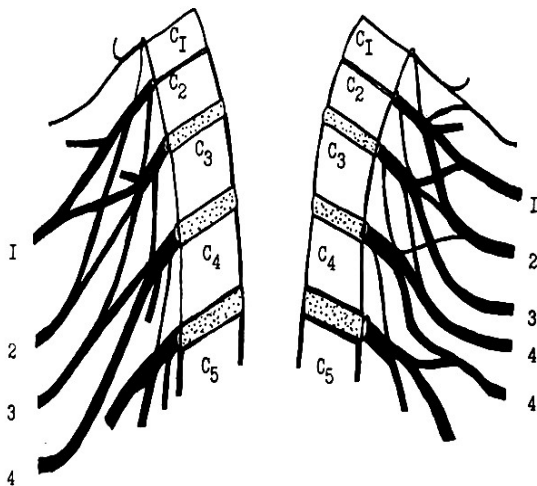
Giriş. Orqanizmin damar və sinirlərlə zəngin nahiyələrindən biridə boyun nahiyəsidir. Boyun nahiyəsi başdan çənəaltı hündürlük, çənə əsası və çənə bucağını məməyəbənzər çıxıntının əsası ilə birləşdirən xəyalı xəttlə, döşdən vidaci oyma ,döş-körpücük oynağı, körpücüyün boylama oxu və kürək sümüyünün ciyin çıxıntısı vasitəsilə ayrılır.

Boyun nahiyəsi ön və arxa şöbələrə bölünür. Boyunun ön şöbəsində daxili orqanlar, damar-sinir elementləri və kələflər

yerləşir. Arxa şöbələrdə isə boynun arxa əzələləri və başqa törəmələr mövcuddur. Bədən tiplərindən asılı olaraq boyunun forması uzun və nazik (dolixomorflarda),qısa və enli (braxiomorflarda) olur. Formasından asılı olmayaraq boyunun ön nahiyəsi orta xətt vasitəsilə sağ və sol dördbucaqlara ayrılır. Dördbucaqlar döş-körpücük-məməyəbənzər əzələ vasitəsilə içəri və bayır üçbucaqlara bölünmüş. Boynun ön nahiyəsinin dərisi, dərialtı toxuma və orqanların yerləşməsi

klirik baxımdan böyük əhəmiyyət kəsb edir. Ona görə , boyunda aparılan müxtəlif məqsəddli cərrahi əməliyyatlar zamanı bu nahiyənin xüsusiyyətləri, damar və sinirləri mütləq nəzərə alınmalıdır.

Məlumdur ki,onurğa beyni sinirlərinin ventral şaxələri bir-birilə (II-XI döş sinirlərindən başqa) birləşərək kələflər əmələ gətirir.Boynun ön nahiyəsinin innervasiyasını təmin edən boyun kələfinin dəri şaxələridir.Bu sinirlərindən biri də boyun kələfinin topoqrafik anatomiyası və rabitələrindən asılı olaraq innervasiya zonasının xüsusiyyətlərinin öyrənilməsinə tədqiq etdiyimiz boyunun köndələn siniri və körpücüküstü sinirlərdir (sxem 1).

Sxem 1.

Boyun kələfinin hissi şaxələrinin formalaşma variantları.

- 1.-kicik ənsə siniri, 2-qulaq seyvanının böyük siniri, 3-boynun köndələn siniri, 4-körpücüküstü sinirlər.

Müxtəlif mənbələrdən və eyni zamanda öz tədqiqatlarımızın nəticəsində məlum olmuşdur ki, boyun kələfi onurğa beyni sinirlərinin ventral şaxələrinin birləşməsindən əmələ qəlir [2,3,4,6,7,]. Variantlarından asılı olaraq boyun kələfi 76,7% C1-C IV , 6,8% C1-CVI boyunun sinirlərinin ventral şaxələrindən formalaşır. Boyun kələfində birləşdirici, hissi, hərəki və qarışıq şaxələrə ayrılır.

Boynun köndələn siniri və körpücüküstü sinirlərin topoqrafik anatomiyası, gedişi, şaxələnməsi və qonşu sinirlərlə rabitələri zamanı əmələ gətirdiyi müxtəlif innervasiya zonalarının xüsusiyyətləri haqqında məlumatlar yetərli olmadığı üçün tədqiq olunur [1,2,5,6,7,8,9].

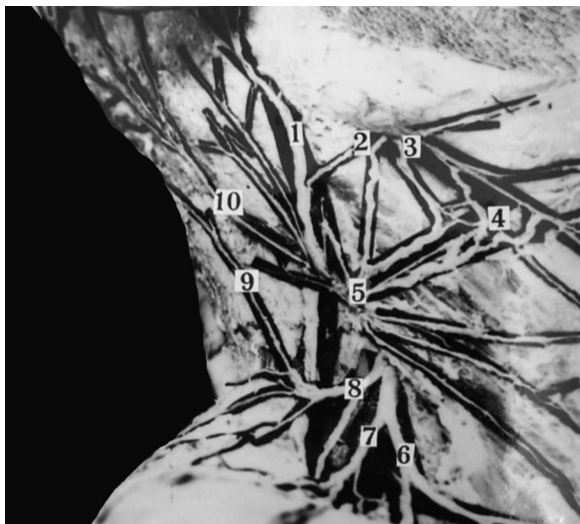
İşin məqsədi boyun kələfinin hissi şaxələrindən olan boyunun köndələn və körpücüküstü sinirlərin formalaşması, gedişi, şaxələnməsi, qonşu sinirlərlə rabitəsi zamanı əmələ gələn müştərək innervasiya zonasının topoqrafo-anatomik xüsusiyyətlərini öyrənmək olmuşdur.

Material və metodlar. Boynun ön nahiyəsinin innervasiyasında iştirak edən boynun köndələn siniri və körpücüküstü sinirlərin formalaşma variantları, şaxələnməsi ,rabitələri və innervasiya zonalarının öyrənilməsi məqsədi ilə 2% formalin məhlulunda fiksə edilmiş meyit preparatları makro-mikroskopik üsulla işlənmişdir.

Tədqiqatın nəticələri və onların müzakirəsi: Tədqiqatdan belə nəticəyə gəlmək olar ki boyun kələfinin formalaşmasında iştirak edən sinirlər qarışıqdır: C1-C1v sinirlərinin ventral şaxələri anastomzlar (rabitələr) vasitəsi ilə birləşərək müxtəlif variantlarda boyun kələfini əmələ gətirirlər. Adətən hər bir onurğa beyni sinirləri genez baxımdan öz seqmentasiyasını saxlayır, bəzən qonşu seqmentlərin axələnmə zonasına daxil olaraq ikili, üçlü müştərək innervasiya zonalarının əmələ gəlməsində iştirak edirlər. Əldə etdiyimiz nəticələr onurğa beyni sinirlərinin topoqrafik xüsusiyyətlərindən asılıdır.

Boynun köndələn sinirinin formalaşmasında C11-C1v, C11-C111,yaxud C11-C1v boyun sinirlərinin ventral şaxələri iştirak edirlər.Əksər hallarda (9,3%) C11-C111 boyun sinirlərinin anastomozlaşmasından əmələ gəlir. Boynun köndələn siniri çox vaxt boyun kələfindən ayrıca,bəzən də 13,7% qulaq seyvanının böyük siniri ilə bir kötüklə

başlayır. Döş-körpücük-məməyəbənzər əzələnin orta hissəsinin arxa kənarından fassiyanı dəlir, dəri altına çıxır, içəriyə və önə doğru istiqamətlənir. 2,5-3,5 sm məsafədə yuxarı və aşağı şaxələrə ayrılır (şəkil 1).

Şəkil 1.

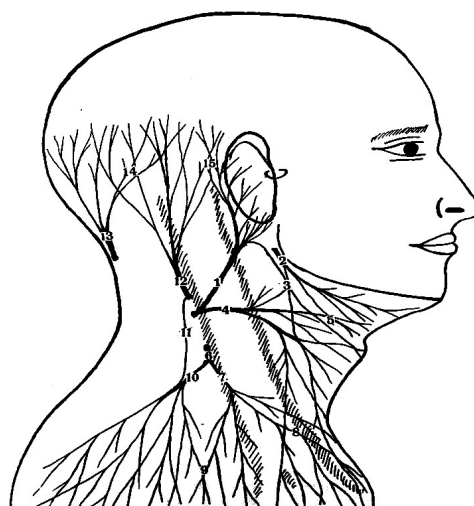
Boyun kəlfinin dəri sinirləri.

1-qulaq seyvanının böyük siniri, 2-qulaq seyvanının böyük siniri və üz sinirinin boyun şaxəsi arasında birləşdirici şaxə, 3-üz sinirinin boyun şaxəsi, 4-boynun səthi ilgəyi, 5-boynun köndələn siniri, 6-içəri körpücüküstü sinir, 7-ara körpücüküstü sinir, 8- bayır körpücüküstü sinir 9.-ara körpücüküstü və boynun köndələn siniri arasında birləşdirici şaxə, 10-kicik ənsə siniri.

Bəzən boynun köndələn siniri dəri altına çıxmamış iki-üç şaxəyə bölünür. Belə variantlarda şaxələr bir-birindən müxtəlif məsafədə dəri altına çıxırlar və çox sayda birləşdirici şaxələr verirlər. 20,2 % -hallarda boynun köndələn sinirindən daxili vidaci venaya məxsus şaxə ayrılır. Həmin şaxə venanın adventisiya qişasına daxil olur və ona paralel istiqamətdə davam edir. Boynun köndələn sinirinin yuxarı şaxəsi çəp istiqamətlənir və daxili vidaci venanın orta hissəsində iki şaxəyə ayrılır. Şaxələrdən biri boynun içəri nahiyəsinin orta hissəsini, ikincisi isə boynun içəri nahiyəsinin aşağı hissəsinin dərisini innervasiya edir. Bu sinirin aşağı şaxəsi içəriyə doğru gedərək daxili

vidaci venanın içəri kənarından 1,5-2,0 sm məsafədə iki şaxəyə bölünür. Bunlardan biri boynun aşağı nahiyəsinin yuxarı-içəri hissəsinin dərisini, digəri boynun aşağı nahiyəsinin aşağı- içəri hissəsinin dərisini innervasiya edir. (şəkil 1, sxem 2-3).

Boynun köndələn siniri üz siniri qulaq seyvanının böyük siniri və içəri körpücüküstü

Sxem 2.

Boyun kəlfinin dəri sinirlərinin topoqrafiyası və rabitələri.

1.-qulaq seyvanının böyük siniri ,2- üz sinirinin boyun şaxəsi, 3- qulaq seyvanının böyük siniri ilə üz sinirinin boyun şaxəsi arasında birləşdirici şaxə, 4-boynun köndələn siniri ,5- səthi boyun ilgəyi, 6- körpücüküstü sinir, 7- içəri körpücüküstü sinir, 8- boynun köndələn və içəri körpücüküstü sinirlər arasında birləşdirici şaxə, 9.-içəri və bayır körpücüküstü sinirlər arasında birləşdirici şaxələr, 10.-bayır körpücüküstü sinir, 11- bayır körpücüküstü və kiçik ənsə siniri arasında olan birləşdirici şaxə, 12. kiçik ənsə siniri, 13-böyük ənsə siniri, 14- kiçik və böyük ənsə sinirləri arasında birləşdirici şaxə, 15- kiçik ənsə və qulaq seyvanının böyük sinirləri arasında əmələ gələn anastomoz.

sinirlərlə birləşdirici şaxələr vasitəsilə rabitələnir. Boynun köndələn sinirinin innervasiya zonası dəyişkəndir və digər sinirlərin yəni, qulaq seyvanının böyük siniri və içəri körpücüküstü sinirin şaxələnməsindən asılıdır.

Qulaq seyvanının böyük siniri və içəri körpücüküstü sinir geniş innervasiya zonasına

malik olduqda boynun köndələn siniri məhdud innervasiya zonasına, əksinə həmin sinirlərin innervasiya zonalarının kiçikliyi boynun köndələn sinirinin geniş innervasiya zonasına malik olmasına səbəb olur. İnnervasiya zonasının dəyişkənliyi boynun köndələn sinirinin şaxələnmə tipindən asılıdır.

Körpücüküstü sinirlər. C₁₁₁-C₁₄ yaxud C₁₄-C_v boyun sinirlərinin ön şaxələrinin birləşməsindən formalaşır. Körpücüküstü sinirlər çox hallarda boyun kələfindən ümumi bir köklə başlayır (79%). Döş-körpücük-məməyəbənzər əzələnin orta üçdə birinin arxa kənarından dəri altına çıxır 1,0-1,5sm məsafədə ümumi kötük üç şaxəyə :içəri, ara və bayır şaxələrə bölünür (şəkil 2).

Şəkil 2.

Körpücüküstü sinir.

1.-boynun köndələn siniri, 2- boynun köndələn siniri ilə içəri körpücüküstü sinirlər arasında birləşdirici şaxə, 3-içəri körpücüküstü sinir, 4.-içəri və ara körpücüküstü sinirlər arasında birləşdirici şaxə, 5.-ara körpücüküstü sinir, 6. – ara və bayır körpücüküstü sinirlər arasında birləşdirici şaxə, 7.- bayır körpücüküstü sinir.

Bəzi preparatlarda (4,5%) bayır körpücüküstü sinir boyun kələfindən ayrıca köklə başlayır. Belə hallarda ara və içəri körpücüküstü sinirlər boyun kələfindən ümumi kötük tərkibində dərialtına çıxır. Əksər preparatlarda döş-körpücük-məməyəbənzər əzələnin orta 1/3 hissəsinin altında körpü-

əzələnin orta 1/3 hissəsinin altında körpücüküstü sinirlərin kötüyü (41,8%) ,içəri ara və bayır körpücüküstü sinirlərə ayrılır. Bəzən, hər üç sinir ayrı-ayrıldıqda boyun kələfindən başlayır. Bütün preparatlarda bayır və ara eyni zamanda ara və içəri körpücüküstü sinirlərin arasında rabitələr (anastomoz) vardır.

İçəri körpücüküstü sinir başlama variantlarından asılı olmayaraq bucaq altında içəri və önə doğru gedir, müvafiq olaraq döş-körpücük oynaqının və döş sümüyü dəstəsinin üzərini örtən dəri innervasiya edir. İçəri körpücüküstü siniri boynun köndələn siniri və ara körpücüküstü sinirlərlə rabitələnin.

Ara körpücüküstü sinir şaquli istiqamətdə gedərək II qabırğa bəzən III qabırğa (28%),nadir hallarda isə IV qabırğa (6,4%) bərabərliyinə çatır. Bu zaman ara körpücüküstü sinirin şaxələri aşağıya doğru istiqamətlənərkən içəri və bayır körpücüküstü sinirlərlə, eyni zamanda yuxarı qabırğa-arası sinirlərin innervasiya zonasında iştirak edir və müştərək innervasiyaya malik olur.Bayır körpücüküstü sinir dəri altına çıxdıqdan sonra bayıra doğru istiqamətlənir və boynun bayır aşağı hissəsinin dərisində şaxələnin. Tədqiq etdiyimiz preparatlarda aldığımız nəticələrə görə bəzən bu sinirin şaxələrindən biri yan şaxə adlanır və kiçik ənsə sinirinə paralel gedir, məməyəbənzər nahiyədə böyük və kiçik ənsə sinirlərinin şaxələri ilə birləşərək ilgək əmələ gətirir, həmin nahiyədə müştərək innervasiya zonasında iştirak edir.

Bəzi preparatlarda ara körpücüküstü sinir olmur. Onun innervasiya zonasını içəri və bayır körpücüküstü sinirlərin şaxələri arasında olan rabitələr təmin edir (sxem 2).

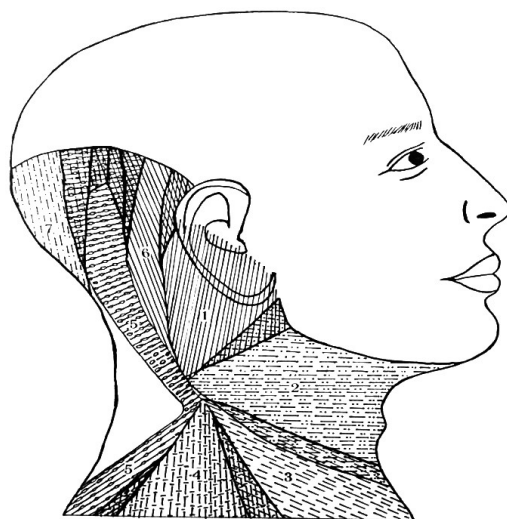
Bəzi preparatlarda (4,5%) bayır körpücüküstü sinir boyun kələfindən ayrıca köklə başlayır. Belə hallarda ara və içəri körpücüküstü sinirlər boyun kələfindən ümumi kötük tərkibində dərialtına çıxır. Əksər preparatlarda döş-körpücük-məməyəbənzər əzələnin orta 1/3 hissəsinin altında körpü-

cüküstü sinirlərin kötüyü (41,8%) ,içəri ara və bayır körpücüküstü sinirlərə ayrılır. Bəzən, hər üç sinir ayrı-ayrıldıqda boyun kələfindən başlayır. Bütün preparatlarda bayır və ara eyni zamanda ara və içəri körpücüküstü sinirlərin arasında rabitələr (anastomoz) vardır.

İçəri körpücüküstü sinir başlama variantlarından asılı olmayaraq bucaq altında içəri və önə doğru gedir,müvafiq olaraq döş-körpücük oynağının və döş sümüyü dəstəsinin üzərini örtən innervasiya edir. İçəri körpücüküstü siniri boynun köndələn sinir və ara körpücüküstü sinirlərlə rabitələnir.

Ara körpücüküstü sinir şaquli istiqamətdə gedərək II qabırğa, bəzən III qabırğa (28%), nadir hallarda isə IV qabırğa (6,4%) bərabərliyinə çatır. Bu zaman ara körpücüküstü sinirin şaxələri aşağıya doğru istiqamətlənərkən içəri və bayır körpücüküstü sinirlərlərin, eyni zamanda yuxarı qabırğarası sinirlərin innervasiya zonasında iştirak edir və müştərək innervasiyaya malik olur. Bayır körpücüküstü sinir dəri altına çıxdıqdan sonra bayıra doğru istiqamətlənir və boynun bayır aşağı hissəsinin dərisində şaxələnir. Uc şaxələri çiyin çıxıntısına kimi davam edir. Tədqiq etdiyimiz preparatlarda aldığımız nəticələrə görə bəzən bu sinirin şaxələrindən biri yan şaxə adlanır və kiçik ənsə sinirinə paralel gedir,məməyəbənzər nahiyədə böyük və kiçik ənsə sinirlərinin şaxələri ilə birləşərək ilgək əmələ gətirir,həmin nahiyədə müştərək innervasiya zonasında iştirak edir (sxem 3).

Bəzi preparatlarda ara körpücüküstü sinir olur.Onun innervasiya zonasını içəri və bayır körpücüküstü sinirlərin şaxələri arasında olan rabitələr təmin edir (sxem 2). Körpücüküstü sinirlərin içərisində bayır körpücüküstü sinir ən çox dəyişən innervasiya zonasına (yəni ikili ,üçlü müştərək) ara körpücüküstü sinir isə əksinə məhdud innervasiya zonasına malikdir. Tədqiq etdiyimiz sinirlərin yaş xüsusiyyətləri ilə əlaqədar onu demək olar ki, ontogenezdə bu sinirlərin topoqrafiyası yəni,

Sxem 3.

Boyun kələfinin dəri sinirlərinin innervasiya zonası .

1- qulaq seyvanının böyük siniri ,2- boynun köndələn siniri ,3- içəri körpücüküstü sinir,4- ara körpücüküstü sinir , 5--bayır körpücüküstü sinir 6-kiçik ənsə siniri , 7-böyük ənsə siniri.

onların dəri altına çıxdığı yer ,parametrləri və topoqrafiyası dəyişdikcə onların şaxələnməsi və innervasiya zonası da müvafiq olaraq dəyişir.

Yekun. Tədqiqatlarımızın nəticəsində məlum oldu ki,boynun köndələn siniri və körpücüküstü sinirlər digər dəri sinirləri kimi,formalaşma, dərialtına çıxdığı yer, gedişi, şaxələnməsi və rabitələri dəyişkən innervasiya zonasına malik olan segmentar törəmədir. Bu sinirlərin də innervasiya zonasının geniş və məhdud olması onların diametrindən ,şaxələrinin və rabitələrinin sayından asılıdır. Tədqiqatlarımızın nəticələri əyani olaraq şəkil və sxemlərdə verilmişdir.

Maliyyə mənbəyi: Yoxdur

Ədəbiyyat siyahısı.

1. Аширбаев А.А. К вопросу о зонах распространения поверхностных нервов шейного сплетения у новорожденных .Сборник научн. Работ (кирг. меди. ин-т) – 1966. №37, – с 8-12.
2. Страхова Н.П.К вопросу о связях шейного сплетения // Тезисы докл. Харьков. Мед. Стomat. инст. Итоговая научн. сессия института / – Харьков, 1965, – с. 153-156.

3. *McMura Hutching R.T.* A color Atlas of human anatomy. London. – 1984. – 352 p.
4. *Бобин В.В., Кулиш А.С., Терешенко А.А., Шадлинский В.Б.* Миелоархитектоника некоторых кожных нервов головы и шеи // – Семфинополь: Труды крымск. Мед.ин-та, – 1985, №105, – с 34-36.
5. *Şadlinski V.B., Qasimov Ş.İ., Mövsümov N.T.* İnsan anatomiyası, atlas // Dərs vəsaiti bir cildə . nəş Bakı: .”Müəllim”, – 2003, – 524 s.
6. *Allahverdiyev M.Q., Qasimov Ş.İ.* Bel və oma kəllələrinin formalaşma qanunayğunluqlarının səciyyəvi xüsusiyyətləri // Ə.Əliyevin anadan olmasının 120 illik yubileyi münasibətikə ATU-da keçirilən elmi-praktik konfransın materialları. –

Bakı: «Təbib» nəşriyyatı, – 389-390 s.

7. *Məmmədov L.A., Əkbərov E.Ç., Yaqubova S.M.* Operativ cərrahiyyə və topografik anatomiya (boyun nahiyəsi) . – Bakı: Azərbaycan Dövlət Nəşriyyatı. – 2018, – 170 s

8. *Şadlinski V.B., Mövsümov N.T., Qasimov Ş.İ.* İnsan anatomiyası, III cild. Dərslik, – Bakı: Müəllim Nəşriyyatı, – 2019, – 313 s

9. *Qasimov Ş.İ.* Boyun kəlləfinin dəri sinirlərinin anatomiyası və onların dəri üzərində proyeksiyası // Ə.e.x., professor T.Ə.Əliyevin anadan olmasının 100 illiyinə həsr olunmuş “Təbabətin aktual problemləri” konfransın materialları. – Bakı: 6-8 oktyabr, – 2021, – . 310-311.

ÇƏNƏ SÜMÜYÜNÜN QURULUŞUNUN YAŞ XÜSUSİYYƏTLƏRİ

Rzayeva A.M.

Azərbaycan Tibb Universiteti. İnsan anatomiyası və tibbi terminologiya kafedrası. Bakı. Azərbaycan

*Əlaqə üçün məlumatlar: AZ1078, Bakı şəhəri, A.Əliyev küçəsi 9, mənzil 12 . Elektron poçt: rzayevaayten84@gmail.com

Tədqiqatın məqsədi çənə sümüyünün morfometrik müayinəsini aparmaq və dəqiq informativ əlamətlərini aşkarlamaq, bu əsasda çənə sümüyü vasitəsilə müxtəlif formalı üz kəlləsinə aid çənə sümüklərinin əlamətlərini və yaş dəyişkənliyinin dinamikasını öyrənməkdir.

Tədqiqatda ATU-nun insan anatomiyası və tibbi terminologiya kafedrasının sümük muzeyinin kolleksiyasından seçilən 22 ədəd çənə sümüyünün (döl, yenidoğulmuş, uşaq və yetgin insanlarda) ölçü aparılmışdır.

Nəticələr göstərmişdir ki, Yenidoğulmuşlarda çənə şaxəsi qısa, enli və kvadratşəkillidir. Oynaq çıxıntısı demək olar ki, alveol kənar səviyyəsində yerləşir. Çənə başının forma və vəziyyəti fərdi baxımdan dəyişilir, gigcah-çənə oynaqının fəaliyyətindən asılıdır. Çənənin oynaq çıxıntısının eninin artması dişlərin formalaşmasından çox kəllə əsasının böyüməsindən asılıdır. Hər iki çənə başının ən uzun ölçüsündən keçirilən xəttlər böyük ənsə dəliyinin önündə çarpazlaşaraq 120-1780 bucaq əmələ gətirir. Çənə sümüyünün çıxıntılar arasındakı məsafə döldə 12 mm., yenidoğulmuşlarda 16 mm, uşaqlarda 11-15 mm, yetkin insanlarda 19-30 mm-dir. Bu çıxıntıların arasında əmələ gələn çənə oymasının eni və dərinliyi də fərdi xüsusiyyətə malikdir. Eni çox hallarda 30-37 mm, dərinliyi 12-16 mm olur. Üzün yuxarı yarısı enli olan kəllələrdə çənə oyması daha enlidir. Oymadan çənə bucağına qədər məsafə döldə 15 mm, uşaqlarda 22-24 mm, yetkin insanlarda 36-54 mm-dir.

Açar sözlər: Üz skeleti, çənə sümüyü, quruluş, dinamika, ölçülər.

AGE FEATURES OF THE STRUCTURE OF THE LOWER JAW

Rzayeva A.M.

Azerbaijan Medical University. Department of human anatomy and medical terminology. Baku. Azerbaijan

*Contact information: AZ1078, Baku, A.Aliyev st. 9, apartmen 12.
E-mail: rzayevaayten84@gmail.com

The purpose of the study is to conduct a morphometric examination of the jawbone and to find out its